

Projekt Uppdatering Bebyggelseregistret – Kyrkor

Erik Holmström
Elisabet Orebäck Krantz
Västergötlands museum/Kulturmiljö
Bebyggelsehistorisk rapport 2:2013

INNEHÅLL

INLEDNING	5
Projekt Uppdatering av Bebyggelseregistret - Kyrkor	5
Bakgrund till projektet	5
Projektstart i en förändringens tid	6
Syfte, metod, inriktning	6
Avgränsning	8
BEBYGGELSEREGISTERET	8
UPPDATERING AV KYRKOBYGGNADSINFORMATION I BBR	11
En stegvis metodsammanställning	11
Några allmänna viktiga hållpunkter innan du börjar lägga in information i registret	11
REFLEXIONER KRING ANVÄNDNING OCH UPPDATERING	14
Förval och informationsbearbetning	14
BBR och användningen av kyrkoinformation	18
Vilken typ av information bör läggas in?	18
Inlagd information i BBR – från vårt projektperspektiv	20
När bör uppdateringar göras?	29
VID PROJEKTETS SLUT – FORTSÄTTNING?	29
Vem bör göra uppdateringar idag – och på sikt?	29
KÄLLOR	30
EN MANUAL FÖR UPPDATERING	30

INLEDNING

Projekt Uppdatering av Bebyggelseregistret - Kyrkor

Projektet Uppdatering av Bebyggelseregistret är ett samarbetsprojekt mellan Skara stift och Västergötlands museum (VGM). Uppdragsgivare är Skara stift. Arbetet har utförts vid VGM av antikvarierna Erik Holmström och Elisabet Örebäck Krantz. I arbetsgruppen ingår även stiftsantikvarie Inga-Kajsa Christensson som är stiftets kontaktperson i projektet. Projektet påbörjades hösten 2010 och avslutades i december 2012, men har sammanlagt endast omfattat ca nio veckors aktiv tid. Projektet har genomförts som ett stiftsprojekt finansierat genom kyrkoantikvarisk ersättning.

Det stora antalet kyrkobyggnader i f.d. Skaraborgs län har medfört att VGM sedan 1970-talet haft en särskild kyrkoantikvarie. Vi, Elisabet och Erik, är bebyggelseantikvarier och har arbetat inom kulturmiljövården sedan 1980-talet. Elisabet har varit verksam som kyrkoantikvarie sedan år 2000 och Erik har under samma tid ofta arbetat med det kyrkliga kulturarvet.

Bakgrund till projektet

Fakta om stiftets kyrkor finns idag inlagda i Riksantikvarieämbetets (RAÄ) bebyggelseregister (BBR). Inläggningen i BBR är dels ett sätt att registrera kyrkorna ur bebyggelsehistorisk synpunkt i ett samlat arkiv, dels ett led i att tillgängliggöra kyrkorna både som kulturarv och andaktslokaler för medborgarna. Här kan såväl allmänheten som verksamma inom kyrka och kulturmiljövård på ett enkelt sätt söka information, vilket är till god hjälp i det dagliga arbetet.

I Skara stift genomfördes 2001-2002 den första kyrkoinventeringen i landet med syfte att direkt registrera inventeringen i BBR. Det var kyrkorna i Falköpings kommun som var ett pilotprojekt i samarbete mellan Skara stift, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Västergötlands museum och RAÄ. Därefter har alla stiftets kyrkor inventerats och informationen har lagts in i registret.

Den inventering som ligger till grund för den sökbara informationen är nu mellan fem och tolv år gammal. Mycket har hänt med kyrkorna sedan dess. Sedan 2000-talets början har en stor mängd åtgärder vidtagits i många kyrkor, inte minst p.g.a. möjligheten att få del av den kyrkoantikvariska ersättningen samt att församlingarna på senare år ställts inför ändrade behov vad gäller kyrkobyggnadens användning. Åtgärder som gjorts och görs omfattar allt från ett allmänt underhåll till ombyggnad för tillgänglighet och utvidgning av kor samt ombyggnad för fler funktioner, t.ex. som både församlingshem och kyrkorum. Andra typer av åtgärder är ny uppvärmning, tekniska installationer, ändring av altare, borttagning av bänkar, konserveringsåtgärder etc.

Mellan åren 2000 och 2009 har Skaraborgsdistriktet av Skara stift haft i genomsnitt drygt 100 kyrkoärenden per år, ärenden som bör registreras i BBR. Inom kyrkoantikvariens ordinarie arbete vid VGM ryms inte registrering i en sådan mängd.

Projektet avsåg i ett första skede att börja uppdatera informationen i registret samtidigt som vi utvecklade en hållbar metod för registrering. Genom denna metod- och rutinutveckling skulle information kunna läggas in i registret så fort rapport var skriven och ärendet var avslutat.

Projektstart i en förändringens tid

Från början hade vi en hög ambitionsnivå med stora förväntningar på mängden information vi skulle hinna registrera för att få en så bra metodutveckling som möjligt. Efter bara ett par dagar vid datorn stod det dock klart att teori och praktik inte var helt lätta att förena. Vi hade tidigare praktisk registreringserfarenhet av BBR i och med pilotprojektet med Falköpings kyrkor 2001-2002. Därigenom var vi införstådda med att informationen som ska föras in först måste anpassas efter hur registret är uppbyggt. Fram till att BBR vidareutvecklades 2011 kunde man få lägga mycket tid på att bearbeta och förädla den information som skulle registreras. Det behöver man fortfarande men inte fullt så mycket.

BBR var 2010 fortfarande ganska långsamt och tungrott vad gällde registrering. Det hade också den egenskapen att reagera på en viss tids inaktivitet så att man effektivt loggades ut. Inledningsvis kom vi att få stora problem med vad som visade sig vara en alltför långsam uppkoppling från VGM. Väntetiden blev ofta lång när man registrerade byggnadshändelser och då även när man sparade. Det var vanligt att regelbundet bli utkastad från BBR, logga in igen och få vänta med en så långsam uppkoppling att systemet återigen hann reagera på inaktivitet. När det tagit en hel dag att lägga in uppgifter om en enda liten byggnadshändelse bestämde vi oss att skjuta upp projektet en tid.

Hösten 2011 var vi på informationsträff på RAÄ om det stora projekt för vidareutveckling av BBR som pågick. Det stod då klart att en del av de problem vi upplevt skulle försvinna. Även våra interna uppkopplingsproblem blev efterhand förbättrade.

BBR:s vidareutveckling innebar att registreringen blev smidigare och mer överblickbar samt att uppdateringen blev lättare att genomföra. Manualen har blivit mer instruktiv och lättillgänglig än tidigare. Registret är från början inte så självinstruerande, så behovet av en god manual är grundläggande för den vanliga handläggaren.

Vi kan nu se att det hade varit en fördel att starta vårt projekt hösten 2011, sedan RAÄ genomfört sina förändringar med registret, istället för 2010.

En viktig insikt är att **registrering/uppdatering i BBR är något som kräver prioritering**, så att man avsätter en tidsperiod då man uteslutande ägnar sig åt detta. Till dess att uppdatering har blivit en rutin är detta inget man kan stoppa in lite då och då. I synnerhet inte om man vill få en professionell överblick av informationen och hur man vill att den ska kunna användas.

Syfte, metod, inriktning

Målsättningen med uppdateringsprojektet var således att

- registrera/uppdatera en mångfald av kyrkobyggnadsärenden från flera års kyrkoantikvariskt arbete, i syfte att
- utveckla en metod och en rutin för uppdateringen.

Vi ser på registret ur ett ganska handfast kyrkoanvändarperspektiv, från handläggarens horisont. Rapporten vänder sig allmänt till alla som jobbar med uppdatering. Målgruppen är kanske i första hand kollegor som arbetar antikvariskt med kyrkobyggnader. Det vill säga, den kunniga byggnads-, stifts-/kyrkoantikvarierna som kanske inte är så erfaren med BBR, men som har ett späckat arbetsschema och som snabbt vill få en överblick inför uppdateringen.

Metoden har varit att lägga in information i registret i syfte att utveckla rutiner för uppdatering. Utgångspunkten är att vi lär oss bäst genom att praktisera och testa själva. Ur högen med kyrkoärenden har vi sovrat fram ett begränsat antal som på olika sätt är representativa för de åtgärder som sker med kyrkorna idag. Det är allt från små avgränsade åtgärder till stora fleråriga ombyggnadsärenden som resulterat i en mångfald åtgärder. Vi har även försökt prioritera vissa ärenden där informationen känns särskilt väsentlig att få in i BBR. Sammantaget har en stor bredd eftersträvat för att få en bra test på registret och få så varierade erfarenheter och nyanserade reflexioner som möjligt. Informationen från ca 100 kyrkobyggnadsärenden har nu i samband med metodutvecklingen lagts in i BBR.

I och med att informationens art och karaktär har skiftat har uppdateringen emellertid kommit att handla lika mycket om andra frågor. Man måste tänka till vad gäller den stora informationsmängden kring kyrkorna. Det är helt enkelt nödvändigt att reflektera kring den information som ska läggas in/uppdateras, *vad* man lägger in samt *hur* och *varför* man gör det.

Överhuvudtaget är det flera frågor som dyker upp. Vi vill här väcka och aktualisera frågor samt diskutera något kring dem.

Exempelvis:

Frågor aktualiseras kring själva informationen som ska läggas in. Det hänger bl.a. samman med kyrkoinformationens art samt dess förhållande till kyrkobyggnaden och användarna.

- Kan man prioritera inläggning av en viss typ av information ur en stor informationsmängd?
- Vilken typ av information måste faktiskt läggas in? Hur skall den läggas in i registret? Bör den t.ex. sammanfattas i en enda händelse eller spaltas upp på flera händelser?

En viktig fråga för att få fram bra uppdateringsrutiner är:

- När, i vilket skede, bör uppdateringen göras?

I förlängningen inställer sig även frågan:

- Vem/vilka ska ansvara för att uppdatera kyrkorna i den avreglerade verklighet som nu tar form på 2010-talet? Vi vill flagga för att behovet finns att lyfta fram och fokusera på denna viktiga fråga. (Se slutet av rapporten).

Den ursprungliga ganska avgränsade strävan mot **uppdatering/metodutveckling** har breddats och lika mycket kommit att handla om **reflexioner kring praktik och teori - om vad som bör uppdateras etc.**

Som summering av metodarbetet, och även som en utgångspunkt för resonemang och diskussion, har vi sammanställt en metod för uppdatering i BBR. Denna är mycket renodlad, gjord steg för steg, fokuserad på en kyrkoantikvarisk handläggares utgångspunkt. Sammanställningen kan även fungera som en enkel och minimaliserad liten "lathund" för just uppdatering, något som vi själva saknat.

BBR:s nya registreringsmanual är mycket bra, men den utgår från registrering av inventering och innehåller på så vis en mycket större informationsmängd än vad som berör uppdateringen. Innan man börjar testa vår "mini-manual" för att lägga in info i registret ska man dock självfallet ha gått igenom BBR:s registreringsmanual.

Avgränsning

Vi har ett kyrkohandläggarperspektiv på BBR. Projektet är helt koncentrerat på uppdatering och berör inte registrering av inventering. Uppdateringen har som fokus registrering av nya byggnadshändelser till byggnader som redan finns inlagda i registret. Om miljö, anläggning, hur man lägger in bilder, pdf-länkar etc. kan man läsa i BBR:s registreringsmanual (länk se nedan).

Vi har prioriterat att lägga in ny information i BBR, eftersom det pedagogiskt sett varit själva kärnan i projektets tanke om metodutveckling samt att det delvis också tagit mycket tid i anspråk. Det har medfört att vi inte haft tid och möjlighet att prioritera annan informations-sökning samt dialog/diskussion med omvärlden, BBR:s support och andra användare i den stora utsträckning vi först planerat.

BEBYGGELSEREGISTRET

Här följer en kort introduktion av BBR som en referens till vårt arbete. Introduktionen är ytterst kortfattad. Om hur BBR är uppbyggt, och hur det fungerar, kan man läsa mer i BBR:s stöddokument Registreringsmanualen från 2011 och Beskrivningsboken samt Inventeringshandboken, båda från 1998:

<http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/document.raa>

"Bebyggelseregistret, BBR, är ett nationellt register med information om det byggda kulturarvet. Här ryms allt från timmerstugor och gamla industrimiljöer till modern stadsbebyggelse. I oktober 2011 finns det omkring 80 000 sökbara poster i registret, av dem är cirka 13000 byggnader skyddade som byggnadsminnen och kyrkor. Uppdateringar och nya registreringar görs kontinuerligt. De uppgifter som finns presenterade i Bebyggelseregistret är hämtade från inventeringar, dokumentationer, arkiv och litteratur. Informationen är framtagen och registrerad av regionala museer, Svenska Kyrkan, länsstyrelser, kommuner, universitet och högskolor i samverkan med Riksantikvarieämbetet."

(Ovanstående text är kopierad från BBR:s första sida).

I handboken för BBR som utarbetades i samband med tillkomsten av registret 1998 står bl.a. följande:

"BBR är avsett att vara ett register som skall

- vara kulturmiljövårdens nya arkiv för uppgifter från kulturhistorisk inventering och värdering av bebyggelsen
- bestå av en enhetlig mängd basuppgifter som kan kompletteras med de övriga uppgifter som det visar sig finnas behov av
- medge att även den stora skatten av tidigare gjorda inventeringar kan lagras digitalt och
- baseras på det av Lantmäteriverket förvaltade fastighetssystemet

Registret omfattar i korthet

- administrativa uppgifter, inkl. uppgifter om planer och bestämmelser (bl.a. byggnadsminnen) från fastighetsdatasystemet
- uppgifter om bebyggelsens egenskaper, historik etc. insamlade i samband med inventeringar fotografier och skisser samt
- kulturhistoriska värderingar

Registret är tänkt att vara redskapet för all slags byggnadsinventeringsverksamhet oavsett syfte. Ansvarsfördelningen beträffande registret är följande:

- RAÄ äger och förvaltar registret och ger ut rekommendationer för inventering, värdering och registrering
- Registret får efter avtal med RAÄ föras av de institutioner inom kulturmiljövården som av hävd svarat för kunskapsutbyggnaden beträffande bebyggelse. Framför allt torde det handla om de regionala museerna. "

"Registret skall fungera som kunskapskälla både för kulturmiljövårdens institutioner vid exempelvis rådgivning och ärendehandläggning och för andra intressenter såsom statliga myndigheter, kommuner och enskilda. "

Nedanstående är saxat ur *Beskrivningsboken* från 1998:

"De museer och andra institutioner som genomför kulturhistoriska byggnadsinventeringar behöver en ny form av "arkiv" för att snabbt och enkelt kunna lagra, analysera och återfinna sina uppgifter om bebyggelsen. Hittills har resultatet i stor utsträckning lagrats på papper – på blanketter insatta i pärmar, i tryckta rapporter etc. Avsikten är att ADB-registret skall bli de inventerande institutionernas nya arkiv. Det är alltså de åsyftade institutionerna som avses ges behörighet att registrera uppgifter om bebyggelsen i ADB-registret. Det handlar framför allt om länmuseerna, som torde svara för den stora mängden inventeringar i landet, och kommunala museer med särskild kompetens och inriktning inom bebyggelseområdet.

Riksantikvarieämbetet, länsstyrelser och kommuner kan också vara aktuella som registerförare i vissa områden eller för vissa slag av uppgifter. Avsikten med registret är också att åstadkomma effektivare hjälpmedel för att analysera och presentera kulturhistorisk information om bebyggelsen. De som redan dag är stora användare av sådana uppgifter använder informationen som underlag för framför allt planering och beslutsfattande. Kommunernas arbete med fysisk planering och hantering av bygglov och byggnadsmålningar enligt plan- och bygglagen är det främsta exemplet. Länsstyrelsernas arbete med att skydda bebyggelse enligt kulturminneslagen är ett annat och länmuseernas informativa och kunskaps-spridande verksamhet ett tredje exempel. Registret skall svara väl mot dessa användares önskemål men också mot andra och nya användares behov.

De främsta användarna vid sidan av dem som svarar för kunskapsuppbyggnaden är statliga verk, som planerande, övervakande och beslutande centrala institutioner, länsstyrelserna som kunskapsförmedlande, rådgivande och beslutande regionala statliga organisationer, kommunerna, som planerande och beslutande lokala institutioner, och museerna. Även som utgångspunkt för forskningen vid olika universitet och högskolor kan registret få ett stort värde. Också för många enskilda intressenter, t.ex. enskilda personer, fastighetsägare och fastighetsförvaltare, hembygdsföreningar, fastighetsmäklare och byggföretag, bör ADB-registret borde vara av stort intresse. Att stimulera till allmän användning av registret ligger i linje med målet att sprida informationen om bebyggelsen i ett kulturhistoriskt perspektiv i vidare kretsar.

ADB-registrets ändamål är främst

- att vara kulturmiljövårdens arkiv för kulturhistorisk dokumentation och värdering av bebyggelsen,
- att vara kulturmiljövårdens informationskälla vid ärendehandläggning och rådgivning och
- att tjäna som informationskälla för andra intressenter när det gäller kulturhistoriskt inriktade uppgifter om bebyggelsen, bl.a. som underlag för enskilt och offentligt beslutsfattande.

Registrets innehåll är avsett att svara mot i huvudsak två krav, nämligen

- att öka kunskaperna om byggnadsbeståndet i ett kulturhistoriskt perspektiv och
- att ge underlag för kulturhistoriska värderingar.”

Vad gäller registrering finns i december 2012 ett stort antal institutioner som har avtal med Riksantikvarieämbetet (RAÄ) om lagring av information om det byggda kulturarvet i BBR. RAÄ tillhandahåller då databasen inkl. drift, utveckling, utbildning och användarstöd/support. Med på listan är flera länsstyrelser och museer samt tre stift, tolv kommuner och några institutioner såsom Fastighetsverket och Inst. för Kulturvård, Göteborgs universitet.

Institutionerna, eller annan part som institutionerna utsett, ska registrera och uppdatera informationen kontinuerligt. RAÄ ansvarar för att informationen om den skyddade bebyggelsen (statligt- och enskilt ägda byggnadsminnen samt Svenska kyrkans kyrkor) registreras och uppdateras kontinuerligt. Registerförande institution äger sin information och svarar för densamma.

Under 2010 och en stor del av 2011 pågick ett stort förändrings- och utvecklingsarbete med BBR. Hösten 2011 lanserades en ny databasversion av BBR efter en omfattande omstrukturering och modernisering. Systemets tidigare sårbarhet, vid hög belastning med många samtidiga användare, var något man särskilt eftersträfvade att lösa, med fokus på att förbättra prestandan vid sökning och registrering. Bl.a. var man inriktad på att underlätta registrering samt att göra förbättringar avseende sökträffar och informationstillgänglighet.

Sedan 2011 rekommenderas webbläsarna Google Chrome och Mozilla Firefox vid användning av registret, inklusive registerföring.

UPPDATERING AV KYRKOBYGGNADSINFORMATION I BBR

En stegvis metodsammanställning

Vi uppmanar alla att innan man börjar sitt uppdateringsarbete gå igenom den mer utförliga nya Registreringsmanualen från 2011 inklusive dess bilagor, som är mycket informativa.

<http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/document.raa>.

Vår sammanställning av metod för uppdatering är mycket minimalistisk till sitt innehåll, eftersom vi bara tar upp det som vi tycker är direkt grundläggande metodinformation för uppdatering. I övrigt hänvisas till Registreringsmanualen.

Metodsammanställningen är upplagd så att på ett utdrag från BBR har vi lagt in förenklade anvisningar med kommentarer. Vi använder svartkantade lila pilar och taggiga pratbubblor för att tydligt klargöra att detta är sekundärt pålagt och inte ska kunna uppfattas som en del av registrets specifika grafik och information. Denna mer grafiska metodsammanställning är placerad sist i rapporten.

I nästa avsnitt följer dock en sammanfattning av texten i vår metodsammanställning. Detta för att dels ge en översikt av praktisk uppdatering, dels för att vi i rapportens följande avsnitt reflekterar och diskuterar med utgångspunkt från metodsammanställningen.

Några allmänna viktiga hållpunkter innan du börjar lägga in information i registret

Användarnamn, lösenord och dina inventeringar

- Du ska som registrerare ha informerats från BBR:s support vilka inventeringar du är tilldelad att jobba med. Du ska också ha fått ditt användarnamn och lösenord från supporten.

Upplåsning av dina inventeringar

- Kyrkoinventeringarna gjordes kommunvis och informationen i BBR bygger på detta. När du registrerar jobbar du kommunvis. Du måste, innan du ska börja uppdatera, kontakta BBR:s support och be att få de aktuella inventeringarna upplåsta. Annars kan du inte lägga in information. Eftersom andras tillgänglighet till upplåsta inventeringar begränsas under den tid upplåsningen pågår, ska du inte öppna fler inventeringar än de du konkret kommer att jobba med i närmaste framtid. Gör du mer än ett par dagars uppehåll i uppdaterandet så meddela supporten att berörda inventeringar ska låsas igen.

Värdet av att förbereda ditt material i god tid

- Du bör sortera dina BBR-aktuella kyrkorapporter kommunvis. Det är praktiskt att redan en tid före registreringstillfället göra en översiktlig genomgång av de ärenden du ska lägga in uppgifter från i BBR. Detta så att du i stora drag är klar över vilka kategorier av byggnads-

händelser du ska registrera. I BBR är byggnadshändelser förvalda. Samma gäller yrkesroller till händelsens upphovsmän. Det är inte självklart att förvalen matchar den aktuella händelse som du ska registrera. Har du en typ av händelse eller yrkesroll som inte finns i BBR, och som du önskar få in som förval, ska du kontakta BBR:s support på RAÄ. Beslut om nya förval hanteras av BBR och det berör även deras IT-enhet. Det medför att det kan ta lite tid innan du får ett besked. Vi återkommer till förval och byggnadshändelser lite längre fram.

Spara regelbundet!

BBR är hierarkiskt uppbyggt med "nivåer" som man stegvis tar sig fram genom uppifrån och ned. Försätter du utan att ha sparat det du lagt in så försvinner det. När du väl kommit så långt att du har börjat lägga in ny byggnadshändelse ska du kolla att uppgifterna stämmer och sedan spara. Ibland måste du även spara för att överhuvudtaget kunna komma vidare. T.ex. för att kunna söka "upphovsmän" så måste du först ha sparat byggnadshändelsen. Det kan hända att man glömmer att spara och sedan blir man "stående" och undrar varför inget händer.

Vi börjar med när man inledningsvis ska in i BBR. (BBR hittar du om inte annat under <http://www.raa.se>).

Sammanfattning av metodsammanställning för uppdatering

- Öppna BBR och klicka på REGISTRERING

- Inloggning i BBR, fyll i dina uppgifter och logga in

- Klicka på REGISTRERA

- Dina tilldelade inventeringar visas nu. Överst finns de inventeringar som är upplåsta: "Inventeringar under registrering med fel", det hänvisar till att arbete pågår med dem. Klicka på aktuell inventering!

- Du är nu på sidan "Registrera inventering". Under "Anläggningar" klickar du på + i högerkolumnen.

- Nu ser du listan över inventeringens samtliga anläggningar i den berörda kommunen. OBS Klicka på den aktuella anläggningens fastighetsbeteckning/namn! (Klicka inte på x:et i kolumnen till höger, då får du frågan om du verkligen vill radera anläggningen).

- Aktuell anläggning visas nu. Här finns mycket information och du får ögna neråt. Gå långt ner för att finna "Byggnader". Klicka på + i högerkolumnen!

- Listan på byggnaderna inom anläggningen kommer upp. OBS Klicka på den aktuella byggnadens fastighetsbeteckning/namn! (Klicka inte på x:et i kolumnen till höger, då får du frågan om du verkligen vill radera byggnaden).

- Nu är du på "Registrera byggnad". Fortsätt nedåt för att komma till listan över "Händelser och upphovsmän". Eftersom du ska lägga till en ny händelse klickar du på "Lägg till händelse" längst ner till höger på listan.

- Du är nu på "Lägg till händelse"! Du ska fylla i flera uppgifter:

- Välj en "Byggnadshändelse" i förvalslistan och markera den

- "År fr.o.m." ska väljas och markeras i vänster kolumn. Välj eller skriv in året i höger kolumn.

- "År t.o.m." ska väljas och markeras i vänster kolumn. Välj eller skriv in året i höger kolumn.

- "Belagt" ska väljas och markeras. Det är ju fråga om en belagd (dokumenterad) och inte en skattad uppgift när det gäller ett nutida byggnadsärende.

- Under "Åtgärd" skriver du kortfattat in vad som gjordes. Det är ofta viktigare att sammanfatta åtgärden på ett karaktäriserande/kategoriserande sätt än att ge en alltför detaljerad beskrivning. Det är ju vanligt att ett och samma ärende omfattar flera större eller mycket differentierade typer av åtgärder. Då kan det ofta vara rimligt att lägga in dem som separata byggnadshändelser.

- Spara! Nu när du sparat kan du lägga till upphovsmän.

- Nu ser du dina inlagda uppgifter under händelsen. Gå neråt till "Upphovsmän" och klicka på "Lägg till upphovsman".

- Fram kommer "Att lägga till Upphovsman". I vårt exempel utgår vi från att du ska lägga in en upphovsman (i detta fall ett företag) som redan finns i registret. Skriv in företagsnamnet på angiven plats. Klicka på Sök.

- Fram kommer det registrerade företagsnamnet. Nu ska du välja den yrkesroll som upphovsmannen haft i den aktuella händelsen. I vårt exempel har upphovsmannen haft flera roller, men även varit entreprenör, vilket ju är den övergripande roll som känns mest angelägen att välja här. Välj och markera yrkesroll i förvalslistan! OBS Finns inte den yrkesroll som är relevant i förvalslistan och du ändå väljer att fullborda registreringen så välj "Firma" som yrkesroll. Man måste välja en yrkesroll för att kunna registrera en upphovsman på en byggnadshändelse. Vill du välja en yrkesroll som saknas i förvalet ska du kontakta BBR:s support och ge ditt förslag. Alltså samma förfaringssätt som när du önskar få in en kategori av byggnadshändelse som saknas i BBR.

- Nu syns upphovsman och yrkesroll under "Händelsens befintliga upphovsmän". Ska du lägga in fler upphovsmän upprepar du bara momenten. Sedan klickar du "Tillbaka".

- Nu ser du hela händelsen med alla uppgifter du lagt in inklusive upphovsman. Kolla av att dina uppgifter stämmer och spara!

För att lägga in referenser och uppgifter om en oregistrerad upphovsman ska du läsa Registermanualen s. 12f, s. 16 och bilagorna III och IV.

REFLEXIONER KRING ANVÄNDNING OCH UPPDATERING

Förval och informationsbearbetning

Registret är avsett att vara ett användbart instrument för kyrkobyggnadshandläggaren. BBR har en stor potential till att kunna vara det.

Det är säkerligen många museer och länsstyrelser idag som i likhet med oss har en stor mängd avslutade kyrkoärenden som ännu inte är uppdaterade i BBR. Den senaste tioårsperioden har som sagt medfört en mycket stor aktivitet kring kyrkobyggnaderna. Som handläggare med en stor mängd pågående och en strid ström av nya ärenden kan det vara mycket svårt att få någon kvalitativ tid över att avsätta till att uppdatera BBR. Det är den obligatoriska avrapporteringen av de avslutade ärendena som måste få främsta prioritet. Det är ett skäl till att BBR ännu inte utvecklats till "vårt" kulturhistoriska handläggararkiv.

Sedan hösten 2011 har det blivit betydligt lättare att lägga in ny information i BBR. Man hinner på så vis lägga in större informationsmängder per tillfälle. Fortfarande loggas man ut vid 30 minuters inaktivitet men nu är det bara att logga på igen och fortsätta. Registrets vidareutveckling är av stor betydelse för tiden, motivationen och möjligheten att uppdatera.

Dessutom utvecklas ju registret även som ett resultat av kontinuerlig registerföring och löpande dialog med omvärlden.

Förändring och anpassning är nyckelbegrepp kring kyrkobyggnaderna idag och de görs med utgångspunkt från vår tids krav och behov, som uttrycks och formuleras utifrån delvis andra förutsättningar än kraven på kyrkobyggnadernas användning i äldre tider. Det är önskvärt att de åtgärder som idag görs med kyrkobyggnaderna ska explicit återspeglas i tydlig belysning i registrets händelsestruktur.

Det är ju ofta stora åtgärder som ska läggas in och som kan inrymma flera olika händelser med skiftande innehåll, som är av betydelse att få in i registret. Bearbetning/förädling av information kommer alltid att behöva göras. Mot den bakgrunden är det bra om man kan reducera det extra arbete det kan innebära att anpassa information efter listans förval.

Arkeologisk undersökning
 Arkitekturbunden utsmyckning
 Arkitekturbunden utsmyckning - kalkmålning
 Arkitekturbunden utsmyckning - måleri, exteriör
 Arkitekturbunden utsmyckning - måleri, interiör
 Arkitekturbunden utsmyckning - ristning, exteriör
 Arkitekturbunden utsmyckning - ristning, interiör
 Arkitekturbunden utsmyckning - skulptur, exteriör
 Arkitekturbunden utsmyckning - skulptur, interiör
 Beslut om skyddsföreskrifter
 Brand
 Brand - delvis förstörd
 Brand - helt förstörd
 Byggnadsarkeologisk undersökning
 Dendrokronologisk undersökning
 Fast inredning - altare
 Fast inredning - Altarpredikstol
 Fast inredning - altarring
 Fast inredning - altarpupsats
 Fast inredning - bänkinredning
 Fast inredning - glasmålning
 Fast inredning - läktare
 Fast inredning - orgel
 Fast inredning - orgel, orgelfasad
 Fast inredning - orgel, orgelverk
 Fast inredning - port
 Fast inredning - predikstol
 Fast inredning - predikstol, ljudtak
 Fast inredning - skrank

Flyttning
 Invigning
 Jordbävning
 Konservatorsarbeten
 Nybyggnad
 Nybyggnad - Bönekammare med haqioskop
 Nybyggnad - Gravkor
 Nybyggnad - Korparti
 Nybyggnad - Korsarm/ar
 Nybyggnad - Kyrkan i sin helhet
 Nybyggnad - Sakristia
 Nybyggnad - Sidokapell
 Nybyggnad - Torn
 Nybyggnad - Vapenhus
 Ritning godkänd / bygglov
 Rivning
 Rivning - delvis riven
 Specifika inventarier - altarskåp
 Specifika inventarier - altartavla
 Specifika inventarier - dopfunt
 Specifika inventarier - kyrkklocka
 Specifika inventarier - textilskåp
 Specifika inventarier - tornur
 Tagen ur bruk
 Teknisk installation
 Teknisk installation - brandskydd
 Teknisk installation - el
 Teknisk installation - högtalaranläggning
 Teknisk installation - larm
 Teknisk installation - VA

Teknisk installation - värme
 Tillståndsbeslut från länsstyrelse KML 4 kap.
 Underhåll
 Underhåll - exteriör
 Underhåll - fönster
 Underhåll - golv
 Underhåll - grundförstärkning
 Underhåll - interiör
 Underhåll - målningsarbete
 Underhåll - målningsarbete, exteriör
 Underhåll - målningsarbete, interiör
 Underhåll - omputsning
 Underhåll - Omputsning, exteriör
 Underhåll - Omputsning, exteriör
 Underhåll - Omputsning, interiör
 Underhåll - port
 Underhåll - stomme
 Underhåll - takomläggning
 Underhåll - takstol
 Underhåll - trappa
 Valvslagning
 Åsknedslag
 Återinvigning
 Äldre kulturhistorisk inventering

Ändring
 Ändring - begravningsplats/kyrkogård
 Ändring - ombyggnad
 Ändring - ombyggnad, exteriör
 Ändring - ombyggnad, exteriör - balkong
 Ändring - ombyggnad, fönster
 Ändring - ombyggnad, golv
 Ändring - ombyggnad, innertak
 Ändring - ombyggnad, interiör
 Ändring - ombyggnad, port
 Ändring - ombyggnad, stomme
 Ändring - ombyggnad, takstol
 Ändring - ombyggnad, trappa
 Ändring - ombyggnad, valvslagning
 Ändring - ombyggnad, yttertak
 Ändring - påbyggnad
 Ändring - restaurering
 Ändring - restaurering, exteriör
 Ändring - restaurering, interiör
 Ändring - tillbyggnad
 Ändring - tillgänglighetsanpassning
 Ändring - tilläggsisolering

Förvalslista Händelse

Akustiker	Obestäm d yrkestillhörighet
Antikvarie	okänd
Arkitekt	Orgelbyggare
Arkitektkontor	Orgelbyggeri
Byggherre	Planarkitekt
Byggmästare	Trädgårdsarkitekt
Entreprenör	Typhusfabrikant
Firma	Urmakare
Fotograf	
Författare	
Hantverkare	
Hantverkare - Murare	
Hantverkare - Målare	
Hantverkare - Plåtslagare	
Hantverkare - Smed	
Hantverkare - Snickare	
Inredningsarkitekt	
Inredningsarkitektkontor	
Klockgjutare	
Klockgjuteri	
Konservator	
Konstnär	
Konstnär - Bildhuggare	
Konstnär - Dekormålare	
Konstnär - Glaskonstnär	
Konstnär - Skulptör	
Konstnär - Stuckatör	
Konstruktör	
Landskapsarkitekt	

Förvalslista Upphovsman

Om man ser på förvalslistorna till händelser och upphovsmän här ovan, så har förvalen totalt sett utvecklats under de tio år som gått sedan vi lade in den första kyrkoinventeringen 2001-2002. Vad gäller byggnadshändelser har framför allt fler tekniska installationer och åtgärder kring ändring/ombyggnad tillkommit etc. Förvalen har nog dock, åtminstone tidigare, främst uppdaterats i dialog efter behov. I nuläget är vissa kategorier av byggnadshändelser mer rikt differentierade, medan andra främst är rubricerade och några andra ganska vanliga byggnadshändelser finns fortfarande inte med på listan. Upphovsmannalistan är mindre kompletterad. Sammantaget medför detta att det fortfarande kan behövas en del extra anpassning/bearbetning av information som ska in i registret. Förvalslistorna skulle därför behöva en översyn.

Dialogen kring förval i samband med uppdatering är givetvis fortsatt viktig. Nu skulle det däremot även behövas en mer målinriktad samlad uppstyning för komplettering av förvalen. Då kommer man snart att ha skapat mer systematiska och rikt differentierade förvalslistor. Som uppdaterare kommer man då att kunna lägga mindre tid på förarbete och få mer tid till informationsinläggning i registret. Det blir en fortsatt positiv utveckling som kommer alla användare till del.

Exempel på förval som vi vill se på listan:

Byggnadshändelser

Bänkborttagning (Kan visserligen inrymmas under Fast inredning - bänkar, men åtgärden i sig görs i mängder av kyrkor idag).

Dränering (En inte ovanlig åtgärd som i varierande grad får effekt på kyrkobyggnaden).

Funktionsförändring (Kommer att bli vanligare att kyrkorum byggs om för fler funktioner).

Geoteknisk undersökning (Har börjat förekomma mer på senare år).

Läktarunderbyggnad (Kan visserligen inrymmas under t.ex. Ändring - interiör, men åtgärden i sig är sedan länge vanligt förekomman-

de. Hör ofta samman med en funktionsförändring).

Murverksanalys (Övergripande byggnadshistorisk analys av murverk, följer numera ofta på fasadarbeten).

Murverksdokumentation (Systematisk dokumentation av större murverksyta).

Ramp (kan visserligen inrymmas under Ändring – tillgänglighet, men åtgärden i sig görs med mängder av kyrkor idag. Är även en information som kyrkobesökare kan efterfråga på nätet.

Renovering (Större översyn och upprustning av byggnad, är mindre omfattande än Ombyggnad och mer omfattande än Underhåll. Renovering är oftast den rubricerade åtgärd

som församlingar idag söker tillstånd för. Den är allmänt förekommande till skillnad från Restaurering som idag inte lika ofta utförs som en särskild åtgärd. I och med Antikvarisk medverkan finns idag en antikvariskt medveten gestaltning med i alla ombyggnads/renoveringsåtgärder.

Sanering (Framför allt sanering av hussvamp som ofta medför flera stora ingrepp och åtgärder på byggnaden, t.ex. murstomme, takstol, golv, ytskikt etc.).

Återuppbyggnad (Efter brand på kvarstående murar, är varken nybyggnad eller ombyggnad).

Upphovsmän

Arkeolog

Antikvarisk medverkan

Bebyggelseantikvarie

Geotekniker

Hantverkare - Belysningstekniker

Hantverkare - Elektriker

Hantverkare - Förgyllare

Hantverkare - Glasmästare

Hantverkare - Ljudtekniker

Hantverkare - Möbelsnickare

Hantverkare - Stenhuggare

Hantverkare - Takläggare

Hantverkare - VA-tekniker

Ingenjör

Projektledare

Projektör

Textilkonsult

Timmerman (Är inte detsamma som snickare)

BBR och användningen av kyrkoinformation

Bebyggelseregistret är öppet för alla, det betyder att den som söker information i registret kan vara vem som helst. Hur registret används kan därför variera. De användare vi känner till är emellertid handläggare inom kulturmiljövården, projektörer/arkitekter, församlingarnas fastighetsansvariga, forskare och förstås den intresserade allmänheten. Detta ger i sig lite olika förväntningar på informationen. Antikvarien och arkitekten vill snabbt kunna få en överblick av vad det är för kyrka de har att göra med och veta vad som hänt i kyrkan och när. För forskning är möjligheten att söka och jämföra specifika uppgifter viktig. Allmänhetens intresse har förmodligen en varierande inriktning, bl.a. är turismrelaterade frågor viktiga. Man ska inte underskatta det stora intresse som finns hos många människor för Sveriges kyrkobyggnader.

I dagens digitaliserade samhälle börjar vi vänja oss vid att all information ska gå att hitta med en knapptryckning. Så länge allt i arkiven inte är digitaliserat kommer det dock att vara nödvändigt för handläggaren att även söka fakta i pappersarkiven. För vår del är det fysiska kyrkoarkivet på VGM fortfarande den huvudsakliga kunskapskällan. BBR är dock en utmärkt tillgång på så sätt att man där ska kunna få en snabb överblick av de åtgärder som gjorts. Ett välmatat BBR blir ett funktionellt register över utförda åtgärder med kyrkorna. Emellertid, när handlingar inte är digitaliserade och man i BBR bara sammanfattat ärendepuppgifterna i "Händelselistan", måste man i regel gå till pappersarkiven för att få en full och detaljerad överblick. Exempelvis kan en åtgärdsbeskrivning för en enda ombyggnad omfatta många sidor. Möjligheten att länka pdf-filer till BBR bör dock användas mer och mer som ett viktigt komplement.

Vilken typ av information bör läggas in?

Vi anser att det är angeläget att de åtgärder som vidtagits, sedan kyrkobyggnaderna först registrerades i BBR, verkligen blir inlagda och blir synliga i registret. Tidsepoken efter 2000 har ju dessutom haft ett särskilt stort inflytande på kyrkobyggnadernas utveckling och satt sådana avtryck i deras utformning. Det är av största vikt att få in denna information som så ofta blivit lagd på hög.

Vad är det då för information som än så länge främst har blivit inlagd? Den information om kyrkor som lades in i registret i samband med kyrkoinventeringarna under 2000-talets första decennium grundar sig på de handlingar som finns i ATA, Antikvarisk-Topografiska Arkivet på RAÄ respektive läns museerna. (Där finns även historiskt arkivmaterial). Dessa handlingar består av korrespondens mellan tillsynsmyndigheter, läns museer och församlingar. Mest handlar det om ansökningar om tillstånd till åtgärder i och utanför kyrkorna där åtgärdsbeskrivningar bifogats samt myndighetens synpunkter och beslut. Åtgärder som inte kräver tillstånd, eller åtgärder som eventuellt vidtagits utan tillstånd, finns alltså inte med i handlingarna om dessa inte framgår av särskild rapport eller brev.

Det som vi nu lägger in grundas på uppgifter om åtgärder i motsvarande korrespondens efter det att materialet om kyrkorna lades in på 00-talet. Som nämnts har ett mycket stort antal åtgärder vidtagits i kyrkorna sedan kyrkoantikvarisk ersättning infördes, vilket gör att högarna med åtgärder som inte förts in i BBR vuxit sig höga. Idag är det framförallt rapporterna som den antikvariskt medverkande vid en åtgärd skriver som bör ligga till grund för

den information som förs in i BBR. Rapporten är den handling som visar vad som verkligen har skett. Vid mindre åtgärder kan det vara intyg som beskriver en åtgärd.

Utgångspunkten är att alla åtgärder som vidtagits i kyrkorna ska föras in i BBR. I praktiken är väl kanske inte alla åtgärder relevanta eller lämpliga att föra in. Uppgifterna ska, vad vi förstår, i första hand ha betydelse för själva byggnaden. Många ärenden/handlingar rör inventarier såsom textilier och kyrksilver. Inventeringarna tar dock inte upp dessa inventarier och vi har inte lagt in ärenden som rör dem, med undantag för uppgifter om textiltförvaring. I övrigt bör man från fall till fall avgöra om en åtgärd ska läggas in eller inte. Exempelvis kan det av säkerhetsskäl vara olämpligt att lägga in information om larminstallationer eller om stöldsäkringar av inventarier som t.ex. medeltida träskulpturer. En mindre åtgärd på elinstallationen, som inte påverkar byggnaden, behöver nog inte heller läggas in.

Det medför även att vi gjort en grundläggande prioritering av att informationen som läggs in främst ska omfatta kyrkobyggnaden. Däremot avser vi att även lägga in uppgifter om övriga byggnader i inventeringen såsom klockstaplar, bodar, kyrkhärbren och sockenmagasin. Prioriteringen grundas även på att själva kyrkogården inte har en framträdande roll i inventeringen. Vi kommer dock att lägga in information om kyrkogården i ett senare skede.

Det går inte att undvika att fel uppstår i ett register som BBR. Under de gångna åren har vi själva ibland stött på felaktigheter i registret. Ibland rör det sig om rena skrivfel, vilket är oundvikligt, ibland har information feltolkats, ibland har nya rön tillkommit som eliminerar tidigare bedömningar/uppgifter. Feltolkningar är inte helt ovanliga. Källkritik är alltid viktig, men tidspress sätter ofta gränser för hur mycket en inventerare rimligen hinner med att följa upp. Exempelvis: att en åtgärd fått länsstyrelsens tillstånd (eller tidigare RAÅ:s) betyder inte att åtgärden verkligen har utförts. Ibland har dock registrerats som att så skett. Året för tillståndet är inte självklart samma som året då åtgärden utförs. Året när en nybyggnadsritning är daterad betyder inte att kyrkan byggdes det året. Ibland har det dröjt flera år innan beslut verkställts. Därför är det viktigt att korrigeringar görs när felaktigheter upptäcks i redan inlagd information.

Det görs kontinuerligt nya upptäckter. Ofta handlar det om uppgifter som rör dateringar eller byggnadshändelser som ligger bakåt i tiden. Det är t.ex. ganska vanligt att en fasadrenovering, med nedbilning av puts, får till följd att murverket dokumenteras och att observationer då görs som kan tillföra ny byggnadshistorisk information.

Korrigeringar har inte prioriterats inom ramen för detta projekt som är strikt inriktat på information från byggnadsärenden. Däremot har vi samlat på oss en mängd uppgifter att korrigera, dels från ärendena vi arbetat med, dels från fel som vi upptäckt i registret i samband med användning. Vid korrigeringar är det viktigt att man först rådfrågar BBR:s support så att man går tillväga på rätt sätt.

Vi kommer att lägga in information avseende

Felaktigheter som bör korrigeras
Kompletteringar av dateringar och byggnadshistoriska data
Komplettering av historik

I senare skede läggs information in om

Gravstenar/gravvårdar på kyrkogård
Högtalaranläggning
Klockringningsmaskiner
Konserveringsåtgärder av gravstenar/gravvårdar på kyrkogård

Kyrkogårdsmur
Markärenden på kyrkogård

Vi lägger inte in information om följande typer av ärenden

Konserveringsåtgärder på kyrksilver
Konserveringsåtgärder på textilier
Kyrksilver
Larminstallationer
Stöldsäkring av föremål
Textilier (med undantag för textilförvaring)

Inlagd information i BBR – från vårt projektperspektiv

Teoretiskt sett skulle man väl i princip kunna lägga in nästan all information mycket enkelt under allmänt rubricerade händelser som "Underhåll" eller "Ändring" och sedan sammanfatta själva åtgärderna kortfattat med bara några ord. Alltför snål och sparsmakad information är dock knappast till nytta och glädje varken för registrets innehåll eller för dess användare. Ett överflöd av information är heller inte att rekommendera. Värdet av informationen bibehålls däremot om man karaktäriserar åtgärderna på ett kortfattat sätt som ändå förmedlar själva essensen av händelsen. Hur mycket man bör dela upp informationen på olika händelser beror bl.a. på åtgärdernas omfattning, innehåll och effekter på byggnaden.

En viktig utgångspunkt för oss har varit att kyrkoinventeringarnas beskrivning ger en god bild av exteriör och interiör vid inventeringstillfället på 00-talet. Händelser inlagda i samband med inventeringen är i regel mycket kortfattade vad gäller åtgärder. Detta är helt tillfredsställande eftersom den utförliga byggnadsbeskrivningen finns att tillgå i inventeringen.

I projektet lägger vi däremot in information om åtgärder som antingen har tillkommit efter att inventeringen gjordes, eller ibland var oavslutade när inventeringen pågick. Det är åtgärder som ofta medför att kyrkoinventeringens byggnadsbeskrivning i ett eller flera avseenden blivit inaktuell. Mot den bakgrunden valde vi att låta uppdateringens information bli något mer utvecklad än tidigare. Även om vi eftersträvar att vara kortfattade och ge kärninformation, ska huvuddrag i åtgärder, samt åtgärd som medfört en mer påtaglig förändring av tidigare utformning, framgå. Exempelvis omfärgning av fasad eller interiör som ju ger en annan helhetsupplevelse, byte till annat takmaterial, eller att en återgång skett till ursprunglig teknik och material i en äldre kyrkointeriör, eller att ursprungliga detaljer tagits fram och synliggjorts etc.

Vi rekommenderar att man efter att ha gjort några uppdateringar går in i BBR, inte som registrerare, utan på det sätt som allmänheten gör. Då ser man konkret hur den inlagda informationen framträder. Som uppdaterare är det lätt att man antingen blir lite väl utförlig - eller motsatsen alltför kortfattad - och det är en nyttig erfarenhet att tidigt se informationen exponerad och få förhålla sig till den. Resultatet för vår del blev flera ändringar i den information vi först lagt in. Dessutom, ju mer man har tillfälle att uppdatera regelbundet desto mer konsekvent inlagd blir informationen.

I nuläget i januari 2013 är det information från totalt fler än 100 kyrkoärenden i sju kommuner som blivit inlagd eller där inläggning pågår inom ramen för projektet. Det avser kommunerna Falköping, Götene, Lidköping, Skara, Skövde, Töreboda och Vara. En viss prioritering gällde från början kyrkor i Falköpings kommun som är mycket kyrktät och har den äldsta kyrkoinventeringen och därmed ett stort uppdateringsbehov.

De byggnadsärenden som varit aktuella i projektet har en stor variation. Se listan i slutet av avsnittet över inlagda och påbörjade byggnadsärenden!

Örslösa kyrka under renovering 2005.

Några exempel från projektet får belysa hur vi provat oss fram i att förhålla oss till informationen och rubricera händelser. Vi har sovrat fram några representativa exempel på kategorier av ärenden/information. Exemplet på det stora, fleråriga ärendet, (2003-2007), är Örslösa kyrka i Lidköping. Det är en stor 1800-talskyrka med ett medeltida torn. Kyrkobyggnaden har vid sidan av ett stort renoveringsbehov bl.a. haft problem med sprickbildningar och blev föremål för en geoteknisk utredning. En stor och övergripande renovering blev följden, bl.a. med speciella förstärkningsåtgärder. Informationen är starkt sammanfattad men ärendets mångfald resulterade ändå i att sex byggnadshändelser med tillhörande upphovsmän har registrerats i BBR. Vi har kategoriserat nästan alla åtgärder som underhållsbaserade, fränsett förstärkningskonstruktionen som innebär en ändring av takstol och interiör.

År 2003 - 2007 Underhåll - Omputsning, interiör	
Åtgärd	Omputsning/putslagning på kyrkorummets väggar. Inslag av originalputs från 1800. Lagning, finputs och kalkavfärgning.
Upphovsman	Bygg-tjänst i Främmestad AB (Entreprenör)
År 2003 - 2007 Underhåll - målningsarbete, interiör	
Åtgärd	Ommålning av kyrkorummets innertak, läktarbröst och bänkar samt vapenhusets väggar. Ommålning av altarpupp, predikstol och psalmnummertavlor.

Upphovsman	Darwalls Konserveringsateljé AB (Konservator) Enströms Måleri, Helås (Hantverkare - Målare)
År 2003 - 2007 Underhåll - fönster	
Åtgärd	Förstärkning av fönstervalv. Ommålning av bågar, karmlagning. Friläggning av stenrelief.
Upphovsman	Bygg-tjänst i Främmestad AB (Entreprenör) Enströms Måleri, Helås (Hantverkare - Målare)
År 2003 - 2007 Teknisk installation - el	
Åtgärd	Nya elkablar på vind och till ljuskronor.
Upphovsman	Söne El AB (Firma)
År 2003 - 2007 Underhåll - exteriör	
Åtgärd	Dränering och isolering av grund. Mindre putslagningar och sockelarbeten. Delvis nya hängrännor och stuprör.
Upphovsman	Bygg-tjänst i Främmestad AB (Entreprenör)
År 2003 - 2007 Ändring	
Åtgärd	Avser takstol och interiör. Förstärkning av takstol och mur för att motverka rörelser och sättningar. Förstärkningskonstruktion av ram och dragband. Sanering och isolering av vind och bjälklag
Upphovsman	Bygg-tjänst i Främmestad AB (Entreprenör) Flygfältsbyrå AB (Konstruktör)

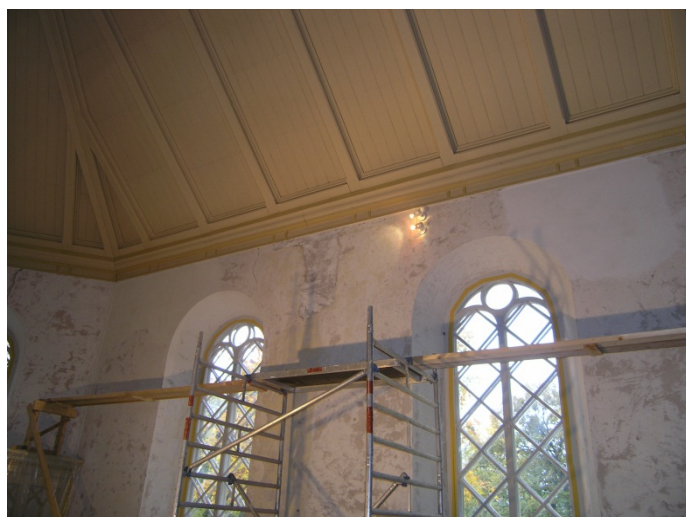

Håkantorps kyrka under renovering.

Ett bra exempel på ett mer ordinärt ärende, som omfattade flera åtgärder interiört, är Håkantorps kyrka i Falköping. Åtgärderna, bl.a. med det ursprungliga brädtaket och anknytningen till framtagna äldre puts- och färgskikt, medförde att kyrkans 1800-talskaraktär lyftes fram på ett sådant sätt att det är motiverat att kategorisera helheten som "Ändring - restaurering interiör". Omputsningen av kyrkorummet är i sig en stor åtgärd som motiverar en särskild händelse, även om åtgärden ingår i helheten i stort, "Underhåll- Omputsning- interiör". Konserveringsåtgärder lägger vi i regel alltid in som en egen händelse, "Konserveringsarbeten". Som så ofta vid en större renovering ses elen över och bänkvärmare likaså, här förnyades både elinstallationer och bänkvärmare, d.v.s. "Teknisk installation - el". Upphovsmän har lagts in för varje händelse.

År 2000 - 2001 Ändring - restaurering, interiör	
Åtgärd	Reparation och översyn av takstol och innertak, ommålning av ursprungligt brädtak och taklist, samt av läktartak och bänkkvarter
Upphovsman	Byggnadsfirma Kenneth Johansson AB (Entreprenör) Lars Johan Ekelöf (Arkitekt) Leckströms snickeri (Hantverkare - Snickare) Skene Måleri (Hantverkare - Målare)
År 2000 - 2001 Underhåll - Omputsning, interiör	
Åtgärd	Omputsning av väggar i långhus och sakristia. Kalkavfärgning i framskrapad äldre gul nyans.
Upphovsman	Byggnadsfirma Kenneth Johansson AB (Entreprenör) Skene Måleri (Hantverkare - Målare)

År 2000 - 2001 Konservatorsarbeten	
Åtgärd	Konservering av altartavla, altarring och predikstol.
Upphovsman	Darwalls konserveringsateljé (Konservator)
År 2000 - 2000 Teknisk installation - el	
Åtgärd	Ny elinstallation. Nya bänkvärmare.
Upphovsman	Byggnadsfirma Kenneth Johansson AB (Entreprenör)

Häggesleds kyrka renoveras 2008.

Häggesleds kyrka från 1868 i Lidköping får exemplifiera ett ganska vanligt byggnadsärendande om renovering/underhåll. "Underhåll- målningsarbete, interiör". Upphovsmän är inlagda.

År 2008 - 2008 Underhåll - målningsarbete, interiör	
Åtgärd	Ommålning av fönster och bröstning. Ommålning av innerväggar med nedskrapning av sentida typ av färgskikt. Ny kalkavfärgning i brutet vitt.
Upphovsman	Sofiero Måleri (Hantverkare - Målare) Stigs Måleri (Hantverkare - Målare)

Predikstolen i Kinne-Vedums kyrka

Kinne-Vedums medeltidskyrka i Götene exemplifierar här två vanliga åtgärder. Översyn/ komplettering av hängrännor och stuprör faller in under "Underhåll - exteriör". "Konserveratorsarbeten" har i detta fall inte medfört att konserveringsarbetet som sådant beskrivs. Vi gör endast detta om åtgärden har en tydlig kontext utöver vård/underhåll. Upphovsmän är inlagda.

År 2011 - 2011 Underhåll - exteriör	
Åtgärd	Komplettering av hängrännor och stuprör på kor och sakristia
Upphovsman	Anders Gertsson (Hantverkare - Plåtslagare)
År 2011 - 2011 Konserveratorsarbeten	
Åtgärd	Konservering av predikstol.
Upphovsman	Annica Björklund (Konserverator)

Bänkborttagning i Vinköls kyrka .

Hitintills har vi lagt bänkborttagning under "Fast inredning - bänkar". Åtgärden är dock så vanlig att den bör ha ett eget förval, den medför regelmässigt extra snickeri- och målningsarbeten i kyrkan i övrigt. Exemplet är från Vinköls kyrka i Skara. Upphovsmän är inlagda.

År 2000 - 2001 Fast inredning - bänkinredning	
Åtgärd	Borttagning av fyra bänkar
Upphovsman	Anders Sahlströms Byggnadsfirma AB (Hantverkare - Snickare) Emilssons Måleri, Lidköping (Hantverkare – Målare

Yllestads kyrka bergvärmepump.

Mer tekniska ärenden om uppvärmning är ju självfallet vanliga. Yllestads kyrka i Falköping är en bland flera kyrkobyggnader som fått bergvärme installerad på 2000-talet, "Teknisk installation - värme". Åtgärdsbeskrivningen sammanfattar kort vad som skett, här har ett befintligt pannrum återanvänts för värmepumpen. Händelsen ska kompletteras med upphovsman.

År 2010 - 2010 Teknisk installation - värme	
Åtgärd	Borrning för bergvärme. Installation av värmepump-anläggning i pannrum.

Klockstapeln i Gökhem, nya spån 2009.

Uppgifter om klockstaplar är generellt ganska knapphändiga i inventeringarna. Nu börjar detta ändras, Gökhems klockstapel från 1700-talet i Falköping hör till dem som lite längre fram kommer att få kompletterande information inlagd. Detta ärende gällde dock främst renovering av spåntak och stomkonstruktion, "Underhåll - exteriör". Händelsen ska kompletteras med ytterligare upphovsmän.

År 2009 - 2009 Underhåll - exteriör	
Åtgärd	Renovering av spåntak, stödben och syllar.
Upphovsman	Lars Samuelssons Bygg AB, Tranås (Entreprenör)

Det är också viktigt att tänka på, att hur mycket det än eftersträvas samstämmiga riktlinjer för inläggning, vilket man ju också bör jobba för, så kommer alltid tolkning och bearbetning av information att präglas av den person som gjort uppdateringen. Därför är det så viktigt att den som utför uppdatering jobbar regelbundet med att uppdatera för att kunna få kontinuitet i sina rutiner och vara så konsekvent som möjligt i sina bedömningar.

Kyrkoärenden som registrerats i BBR 2011-jan 2013

Falköpings kommun

Borgunda textiltförvaring 2008
Börstig stapel 2009
Gudhem interiör 2000
Gökhem tak och stapel 2009
Göteve interiör 2003-2006
Göteve stapel 2003-2006
Håkantorps interiör 2001
Jäla torn 2002
Kälvene stapel 2004
Mularp konservering 2007
Segerstad interiör 2003-2004
Segerstad textiltförvaring 2003
Slöta fönster m.m. 2010
Slöta pump o bergvärme 2010
Stenstorp textiltförvaring 2008
Tiarp bänkar o el 2006
Torbjörntorps fasad 2010
Torbjörntorps interiör 2008
Ugglum textiltförvaring 2004
Vårkumla stapel 2002
Yllestad bergvärme 2010
Åsle tak 2002

Götene kommun

Götene konservering 2010
Holmestad putsfasad 2010
Holmestad konservering 2010
Källby exteriör m.m. 2000
Kinne-Kleva skiffertak 2007
Kinne-Kleva fönster 2012
Kinne-Vedum konserver. 2011
Kinne-Vedum skiffertak 2007
Kinne-Vedum rännen 2011
Ova takomläggning 2002
Ova takryttare 2008
Vätlösa konservering 2010

Lidköpings kommun

Häggesled interiör 2008
Härjevald exteriör 2004-05
Lavad bänkar m.m. 2000-2002
Skalunda interiör 2002-2004
Söne skiffertak 2000-2001
Norra Härene interiör 2001
Norra Kedum fasad 2006
Tun tak m.m. 2007-2008
Tådene tak 2008
Örslösa interiör 2005-2007

Skara kommun

Bjärklunda kor 2004
Bjärklunda värmesystem 2005
Norra Ving interiör 2000
Skara domkyrka skulpturkonservering 2007-2008
Varnhems klosterkyrka flera åtgärder 2011
Vinköl bänkborttagning 2001
Västra Gerum tjärning 2008

Skövde kommun

S:t Johannes målning tak 2008
Sventorp bänkborttagning 2008
Timmersdala torn 2010
Vads klockstapel 2000
Varola exteriör 2001
Vreten exteriör 2007-2008
Väring exteriör 2007

Vara kommun

Edsvära tornöverbyggnad 2000
Edsvära interiör 2007
Edsvära tornfasad 2008
Jung lanternin 2002
Jung torn 2005
Levene torn o ryttare 2011
Naum 2005 torntak
Naum exteriör 2008
S. Kedum exteriör 2008-2009
S. Lundby renovering 2001
Vara torn 2001
Vedum fasad 2011
Önum konservering 2009
Öttum lanternin 2001
Öttum rännen 2004
Öttum skiffertak 2008

BEARBETAS JANUARI 2013

Götene kommun

Ledsjö återuppbyggnad efter brand 2004-2011

Lidköpings kommun

Gillstad puts torn 2007
Gillstad puts långhus 2008
Gillstad hussvampssanering, renovering sakristia 2010-2011
Hasslösa skiffertak 2009-2010
Järpås exteriör 2009

Lidköping Nicolai altare 2009
Lidköping Nicolai torn 2011
Norra Härene ljud 2011
Rackeby tjärning torn 2008 och långhus 2009
Råda målning 2011-2012
Skalunda stapel 2010
Strö tjärning 2010
Sunnarsberg kalkning 2001
Sunnarsberg tjärning torn 2010
Väla fasad 2010

Skövde kommun

Berg fasad 2010
Dälderna 2008
Dälderna stapel 2006
Edåsa konservering 2008
Flistad exteriör 2002
Forsby sockenmag. 2008-2009
Forsby stapel 2004
Frösve tillgänglighet 2010
Hagelberg stapel 2011
N. Kyrketorp golv+värme 2008

Töreboda kommun

Beateberg utrymningsväg 2003
Bäck el 2010
Bällefors exteriör 2006-2007
Ekeskog sanering/konservering 2006-2007
Ekeskog bergvärme m.m. 2010
Fredsberg dränering 2011
Fägre tornöverbyggnad 2000
Halna innertak 2003
Halna isolering 2002-2003
Halna korgolv 2003
Halna el 2010
Hjälstad exteriör 2003-2004
Mo lanternin 2009
Sveneby stapel 2000-2001
Sveneby tak o interiör 2000-01
Trästena lanternin 2007
Älgårås spåntak o flöjel 2000

Vara kommun

Bitterna renovering 2002
Eling ramp o el 2002
Jung kor 2006
Tråvad interiör o ramp 2004

När bör uppdateringar göras?

När man reflekterar kring rutiner för uppdatering blir en central fråga i vilken fas av processen man generellt bör utföra uppdateringsarbetet.

Att skriva in i BBR redan så fort länsstyrelsen fattat beslut i ett ärende skulle vara direkt olämpligt. Detta eftersom alla åtgärder som fått tillstånd kanske inte genomförs. Som tidigare nämnts finns flera exempel från kyrkoinventeringarna, där en beviljad men aldrig verkställd åtgärd har lagts in i registret som en genomförd händelse. (Det är nästan omöjligt att upptäcka för en inventerare att åtgärden inte verkställts, det framgår sällan av arkiven).

Idealiskt skulle givetvis vara att uppdateringen rutinmässigt följer efter rapportskrivningen på ett avslutat ärende. Men eftersom rapporter av olika skäl – främst brist på tid - också kan samlas på hög bör man nog ha en annan brytpunkt.

Mer lämpligt är att ha som rutin att uppdatera registret i samband med att antikvarisk medverkan avslutas för ett ärende. Men här krävs planering och att vara bestämd när kulturmiljöverksamhetens många särintressen ska samordnas. Låt uppdateringstiden bli ett schemalagt arbetsmoment av samma dignitet som andra fasta rutiner. Mest praktiskt är att verkligen avsätta tid varje eller varannan vecka, eftersom en mer samlad uppdatering av den senaste tidens skörd av ärenden/färdiga rapporter sannolikt är det bästa. Det gör det lättare att memorera de olika momenten i uppdateringen i BBR och därmed att utveckla en rutin som man kan följa kontinuerligt. Detta underlättar att skapa och bibehålla den systematiska konsekvens i uppdateringen, som är positiv och eftersträvensvärd för kvaliteten på både registrets innehåll och den enskilde handläggarens rutinutveckling.

VID PROJEKTETS SLUT – FORTSÄTTNING?

Vem bör göra uppdateringar idag – och på sikt?

Reflexionen kring uppdateringsrutinen leder lätt vidare kring hur detta i praktiken är tänkt att fungera övergripande i dagens förvandlade strukturer. I förlängningen infinner sig frågan:

- Vem/vilka ska ansvara för att uppdatera kyrkorna i den avreglerade verklighet som nu tar form på 2010-talet?

Vi lever ju i en föränderlig värld där tidigare fasta strukturer inom kulturmiljövården omvandlas på en fri marknad. Läns museernas gamla dominans vad gäller antikvarisk medverkan har lösts upp på senare år och har helt upphört i och med de nya rutinerna fr.o.m. i år 2013. Det innebär att privata aktörer i en helt annan utsträckning utför antikvarisk medverkan och skriver rapporter. Museerna har inte längre den samlade bilden i sina arkiv av vad

som sker med kyrkorna. Man arkiverar endast sina egna rapporter. Den institution som ska ha in alla rapporter och därmed ha den fulla överblicken av kyrkorna är länsstyrelserna.

- Hur får man konkret uppdateringar att bli genomförda när så många olika aktörer kan komma att vara aktiva på den kyrkoantikvariska spelplanen?

För att få samstämmiga fasta rutiner på sikt i en mer diversifierad verklighet skulle man kunna tänka sig att en enda institution framöver hade det konkreta ansvaret för utförandet av all kyrkoantikvarisk uppdatering. Men det är nog knappast praktiskt genomförbart att en enda institution ensam ska stå för allt uppdateringsarbete. Även fortsättningsvis bör flera registerförare utföra uppdateringen. Däremot behöver kanske uppföljningen av gjorda uppdateringar bli ett mer förtydligat ansvar framöver och starkare knyts till RAÄ eller Länsstyrelsen eller båda parter.

Allmänt ansvar för registrering/uppdatering av information i BBR, bl.a. vad gäller kyrkorna, har RAÄ. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över kyrkorna och ska själv stå för slutbesiktning i tillståndsärendena. På länsstyrelsen finns den samlade överblicken, den samlade kunskapen och den regionala förankringen.

När en registerförande institution utför antikvarisk medverkan är det lämpligt att denna institution själv gör uppdateringen även fortsättningsvis. Kanske skulle fristående kyrkoantikvariska aktörer behöva göra en överenskommelse med länsstyrelsen/RAÄ om hur uppdatering ska ske? Exempelvis att den enskilde aktören själv sluter avtal med RAÄ om att bli registerförare, eller att BBR själva gör uppdateringen när aktören skrivit rapport i ärendet.

Kanske behöver företrädare för Svenska kyrkan, Länsstyrelsen och RAÄ avsätta tid för en fördjupad dialog kring BBR. Dels för att närmare belysa uppdateringsfrågan, dels för att även fokusera på de olika användarperspektiven utifrån 2010-talets horisont och inte 1990-talets perspektiv som rådde när BBR ursprungligen inrättades. Om en sådan dialog redan pågår är det angeläget att föra ut den och förankra den, inte minst då bland registrets kyrkoantikvariska användare.

Med vårt projekt har vi velat bidra till en fortsatt diskussion kring BBR och dess användning ur ett kyrkoantikvariskt perspektiv. Nu skulle det vara både önskvärt och inspirerande om någon annan känner sig manad att ta vid och vidareutveckla diskussion och frågeställningar.

KÄLLOR

Bebyggelseregistret, RAÄ

Västergötlands museums arkiv

Ett stort tack till Jonas Malmdal, BBR, för god support och bra diskussion!

EN MANUAL FÖR UPPDATERING

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÄMBETET

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

BEBYGGELSEREGISTERET (BBR)

OM BBR | SÖK | DATAEXPORT | **REGISTRERING**

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerföreläsa](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

BBR i Kringla 2012-07-12
Nu uppdateras informationen om bebyggelsen regelbundet i Kringla
[läs mer](#)

Sju Hälsingegårdar Världsarv 2012-07-06
Alla är byggnadsminnen skyddade enligt 3 kap KML
[läs mer](#)

Rekommenderade webbläsare 2012-01-31
För att säkerställa att informationen i registret visas på ett korrekt sätt rekommenderar vi i nuläget webbläsarna Google Chrome och Mozilla Firefox.
[läs mer](#)

Välkommen att söka i Bebyggelseregistret!

Bebyggelseregistret, BBR, är ett nationellt register med information om det byggda kulturarvet. Det omfattar allt från timmerstugor och gamla industrimiljöer till modern stadsbebyggelse. I oktober 2011 finns det omkring 80 000 sökbara poster i registret, av dem cirka 13000 byggnader skyddade som byggnadsminnen och kyrkor. Uppdateringar och nya registreringar görs kontinuerligt. De uppgifter som finns presenterade i Bebyggelseregistret är hämtade från inventeringar, dokumentationer, arkiv och litteratur. Informationen är framtagen och registrerad av regionala museer, Svenska Kyrkan, länsstyrelser, kommuner, universitet och högskolor i samverkan med Riksantikvarieämbetet.

Registret är öppet för alla att söka i, det krävs inte någon inloggning. Du kan söka i registret genom fritextsökning eller förvalslister som gör sökningen mer precis.

Vill du använda text eller fotografier från Bebyggelseregistret för t.ex. publicering kontakta den institution som ansvarar för informationen. Vilken institution som står bakom materialet återfinns i Beskrivning på inventeringsnivå och uppgifter om bildrättigheter för fotografier under respektive foto.

Det finns även möjlighet att ladda hem informationen som finns i Bebyggelseregistret till GIS-program som shp- och tab- filer. Du kan göra ditt uttag genom att ladda hem data för all bebyggelse eller begränsa ditt uttag till att gälla den skyddade bebyggelsen enligt Kulturminneslagen och Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen. Uttaget kan göras länsvis, för hela Sverige eller på stiftsnivå för kyrkliga kulturminnen. För mer information om datauttag se under fliken för [Dataexport](#).

Sök i registret

[Utökad sök](#)

Klicka på REGISTRERING

senast uppdaterad
2012-01-31

Postadress: Riksantikvarieämbetet, Informationsavdelningen, Bebyggelseregistret, Box 1114, 621 22 Visby.
Kundservice: tfn 08-5191 8292 webbplats: www.raa.se

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÄMBETET

Kringla | Kulturmiljöbild | Fornsök | Materialguiden

BEBYGGELSEREGISTRET (BBR)

OM BBR | SÖK | DATAEXPORT | REGISTRERING

Nyheter | Vanliga frågor | Kontakt | Stöddokument | Registerförare | Lagar och ansvar | About BBR

Bebyggelseregistret inloggning

Om du är professionell användare, registerförare eller handläggare med rätt att få tillgång till allt material i databasen måste du logga in.

Användarnamn	
Lösenord	
	Logga in

Skriv in ditt användarnamn och lösenord (som du fått från RAÄ).
Klicka på Logga in

Postadress: Riksantikvarieämbetet
Kundservice: tfn 08-5191 8
Visby.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÄMBETET

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

BEBYGGELSEREGISTERET (BBR)

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerföreläsningar](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

BBR i Kringla 2012-07-12
Nu uppdateras informationen om bebyggelsen regelbundet i Kringla
[läs mer](#)

Sju Hälsingegårdar Världsarv 2012-07-06
Alla är byggnadsminnen skyddade enligt 3 kap KML
[läs mer](#)

Servicekväll 4 juli kl. 17 - 24 2012-07-04
Kan bli störningar vid registrering och sökning efter kl 17
[läs mer](#)

Välkommen att söka i Bebyggelseregistret

Bebyggelseregistret, BBR, är ett nationellt register med information om det byggda kulturarvet. Här ryms allt från timmerstugor och gamla trämiljöer till modern stadsbebyggelse. I oktober 2011 finns det omkring 80 000 sökbara poster i registret. Av dem är cirka 13000 byggnader skyddade som byggnadsminnen och kyrkor. Uppdateringar och nya registreringar görs kontinuerligt. De uppgifter som finns presenterade i Bebyggelseregistret är hämtade från inventeringar, dokumentationer, arkiv och litteratur. Informationen är framtagna och registrerade av regionala museer, Svenska Kyrkan, länsstyrelser, kommuner, universitet och högskolor i samverkan med Riksantikvarieämbetet.

Registret är öppet för alla att söka i, det krävs inte någon inloggning. Du kan söka i registret genom fritextsökning eller förvalslistor som gör sökningen mer precis.

Vill du använda text eller fotografier från Bebyggelseregistret för t.ex. publicering kontakta den institution som ansvarar för informationen. Vilken institution som står bakom materialet återfinns i Beskrivning på inventeringsnivå och uppgifter om bildrättigheter för fotografier under respektive foto.

Det finns även möjlighet att ladda hem informationen som finns i Bebyggelseregistret till GIS-program som shp- och tab- filer. Du kan göra ditt uttag genom att ladda hem data för all bebyggelse eller begränsa ditt uttag till att gälla den skyddade bebyggelsen enligt Kulturminneslagen och Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen. Uttaget kan göras länsvis, för hela Sverige eller på stiftsnivå för kyrkliga kulturminnen. För mer information om datauttag se under fliken för [Dataexport](#).

Sök i registret

[Utökad sök](#)

**Klicka på
REGISTRERA**

senast uppdaterad
2012-01-31

Postadress: Riksantikvarieämbetet, Informationsavdelningen, Bebyggelseregistret, Box 1114, 621 22 Visby.
Kundservice: tfn 08-5191 8292 webbplats: www.raa.se

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉAMBITET

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerförelse](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

INV

Inventeringar

[Ny inventering](#)

Välj vilken inventering du ska arbeta med genom att klicka på dess namn. Detta öppnar inventeringsplatsens registreringsformulär.

Du kan även skapa en ny inventering. Klicka på länken [ny inventering](#) så öppnas inventeringsplatsens registreringsformulär.

Inloggad som: kran14 i roll: [BBR_godkannare]

Följande inventeringar är du tilldelad

Urvalskriterier för vilka inventeringar som ska visas i listan nedan.

Institution Kategori

Välj

Inventeringar under registrering med fel		
Namn	Län	Kommun
INV Inventering av kyrkor i 2003-2004 2003 - 2004	Västra Götaland	Lidköping
Inventeringskategori: Kategoriinventering Informationssägare: Skara stift		
INV Inventering av kyrkor i 2003 - 2005 2003 - 2005	Västra Götaland	Skara
Inventeringskategori: Kategoriinventering Informationssägare: Skara stift		
INV Inventering av kyrkor i 2004 - 2005 2004 - 2005	Västra Götaland	Skara
Inventeringskategori: Kategoriinventering Informationssägare: Skara stift		

Här visas dina tilldelade inventeringar

Klicka på aktuell inventering.

INV Registrera inventering

Inventering

Inventering av kyrkor i 2003-2004

Grunddata

Inventeringstyp	Inventering av kyrkor i
Namn	2003-2004
Kategori	Kategoriinventering
Syfte	Inventering av kyrkorna i Lidköpings kommun

Inventering av kyrkorna i Lidköpings kommun

Inventeringsperiod, start	Datum	2003-01-01
Inventeringsperiod slut	Datum	2004-12-31
Stift	Skara stift	

Beställare	Skara stift
Inventerande institution	Skara stift
Förvaringsplats	Västergötlands museum
Publicering	

Inventerare

Erik Holmström (holm10)
Inga Kajsa Christensson (ikca14)

Arbetsledare

Göran Oscarsson (konv_goos)
Inga Kajsa Christensson (ikca14)
Elisabet Örebäck Krantz (kran14)

Registrerare

Lägg till arbetsledare ...
Lägg till registrerare ...

Spara

Anläggningar (42)

Följande måste fyllas i innan inventeringen kan godkännas

- Har anläggningar som saknar uppgifter

Bilagor

Publicering

Klicka här på + för att få en lista på anläggningarna i inventeringen.

Anläggningar (42)

Följande måste fyllas i innan inventeringen kan godkännas

- Har anläggningar som saknar uppgifter

Anläggningar som saknar obligatoriska uppgifter

Leta upp och klicka på aktuell anläggnings-namn

Lidköping kn, FRIEL 27:1 FRIELS KYRKA	
Lidköping kn, GAMLA STADEN 4:1 SANKT NICOLAI KYRKA	
Lidköping kn, GAMLA STADEN 5:1 NORRA KYRKOGRÅRDENS	
Lidköping kn, GILLSTAD 7:1 GILLSTADS KYRKA	
Lidköping kn, GÖSSLUNDA 36:1 GÖSSLUNDA KYRKA	
Lidköping kn, HASSLÖSA 19:2 HASSLÖSA KYRKA	
Lidköping kn, HINDERLÖPAREN 9 KYRKANS GÅRD LOCKÖRN	
Lidköping kn, HOVBY 12:1 HOVBY KYRKA	
Lidköping kn, HÄGGESLED 19:1 HÄGGESLEDS KYRKA	
Lidköping kn, HÄRENE KYRKA 1:1 NORRA HÄRENE KYRKA	
Lidköping kn, HÄRJEVAD 6:7 HÄRJEVADS KYRKA	
Lidköping kn, JÄRPÅS 13:1 JÄRPÅS KYRKA	
Lidköping kn, KARABY 10:1 KARABY KYRKA	
Lidköping kn, KEDUM 6:1 NORRA KEDUMS KYRKA	
Lidköping kn, LAVAD 6:1 LAVADS KYRKA	
Lidköping kn, LIDÅKER 3:6, 3:7 HELIGA KORSETTS GRAVKAPELL	
Lidköping kn, LINDÄRVA 10:1 LINDÄRVA KYRKA	
Lidköping kn, LÄCKÖ 1:7 (F.D. LÄCKÖ 1:5) LÄCKÖ KUNGSGÅRD OCH SLOTT	
Lidköping kn, MELLBY 2:8 MELLBY KYRKA	
Lidköping kn, MELLBY 29:1 MELLBY GAMLA KYRKOGRÅRD	
Lidköping kn, OLLONBORREN 2 MARIAKYRKAN	
Lidköping kn, OTTERSTAD 2:2 OTTERSTADS KYRKA	
Lidköping kn, PUMPAN 1 MAJÅKERS KYRKA	
Lidköping kn, RACKEBY 10:1 RACKEBY KYRKA	
Lidköping kn, RÅDA 17:1 RÅDA KYRKA	
Lidköping kn, SALEBY 26:1 SALEBY KYRKA	
Lidköping kn, SILVERGRANEN 22 SANKT SIGFRIDS KYRKA	
Lidköping kn, SKALUNDA 9:1 SKALUNDA KYRKA	
Lidköping kn, STOREBERG 15:1 TÅDENE GAMLA KYRKOGRÅRD	
Lidköping kn, STRÖ 11:1 STRÖ KYRKA	
Lidköping kn, SUNNERSBERGS BACKA 3:1 SUNNERSBERGS KYRKA	

Lidköping kn, SÄVARE 39:1 SÄVARE KYRKA	
Lidköping kn, SÖNE 13:1 SÖNE KYRKA	
Lidköping kn, TRANEBERG 1:5 SANKTA MARIE KAPELL	
Lidköping kn, TRANUM 3:7 TRANUMS KYRKA	
Lidköping kn, TRÄSSBERG 16:1 TRÄSSBERGS KYRKA	
Lidköping kn, TUN 24:1 TUNS KYRKA	
Lidköping kn, TÅDENE KYRKA 1:1 TÅDENE KYRKA	
Lidköping kn, UVERED 23:1 UVEREDS KYRKA	
Lidköping kn, VÄLA 18:1 VÄLA KYRKA	
Lidköping kn, ÅSAKA 16:1 KÅLLANDS-ÅSAKA KYRKA	
Lidköping kn, ÖRSLÖSA 17:1 ÖRSLÖSA KYRKA	
Lägg till anläggning 	

Bilagor	
----------------	---

Publicering	
--------------------	---

Tidsskiktet ändrat (2013-01-10 12:33 av användaren jomal)

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉAMBETET

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

BEBYGGELSEREGISTER (BBR)

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerförare](#) | [Lagar och regler](#) | [Om oss](#)

 Registrera anläggning

Inventering
Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
Lidköping kn, Tun 24:1

Grunddata

Län	Västra Götaland
Kommun	Lidköping
Fastighet	Tun 24:1

Namn

[TUNS KYRKA](#)

[TUNS KYRKA](#)

[Lägg till namn](#)

Anläggningsbeskrivning

Inventeringsdatum	Datum ▼ 2003-04-14
Beskrivning	TUNS KYRKA är öst - västligt placerad i norra delen av den stora kyrkogården. I kyrkogårdens sydvästra hörn finns ett före detta magasin, Silvii skolas skolmagasin. I kyrkogårdens nordöstra hörn ligger ett före detta bårhus och en ekonomibyggnad. Kyrkogården inramas på alla sidor av en kallmurad stenmur av gråsten samt av en trädrad. Huvudingången vetter mot vägen i söder och utgörs av en dubbel gallergrind av järnsmide. Grinden avlutas överst av
Visa i RAÄ-webb	☒ Ja ☐ Nej

[Spara](#)

Aktuell anläggning visas. Leta efter aktuell byggnad (långt ner).

TUNS KYRKA är öst - västligt placerad i norra delen av den stora kyrkogården. I kyrkogårdens sydvästra hörn finns ett före detta magasin, Silvii skolas skolmagasin. I kyrkogårdens nordöstra hörn ligger ett före detta bårhus och en ekonomibyggnad. Kyrkogården inramas på alla sidor av en kallmurad stenmur av gråsten samt av en trädrad. Huvudingången vetter mot vägen i söder och utgörs av en dubbel gallergrind av järnsmide. Grinden avlutas överst av ögelliknande former. Den är placerad mellan fyrsidiga stenstolpar med konande lockhällar och stenklott. Från grinden leder en grusgång till kyrkans västport och en annan till dess sydport. En likadan grind vetter mot infarten till prästgården väster om kyrkan. Från denna grind leder en grusgång till västporten. I östmurens norra parti är ytterligare en likadan. Väster om tornet är marken belagd med kalkstensplattor. Kyrkogården saknar egentlig kvartersindelning. Gravvårdarna är rikt varierade med många resta stenar från 1800-talets senare del. Flera vårdar har stenram och järnkedjor. I nordväst är ett område med gravar tillhörande Kylbergssläkten. Utmed södra muren står två hela samt fragment av ett stenkor från 1600 - eller 1700-talet. Norr om kyrkan finns ett gravmonument över prosten Jonas Silvius, död 1779. Monumentet, ritat av T Grut, uppsattes 1929. Monumentet består av en kalkstenstumba samt en hög, rest sten med brutet krön. Stenen har en minnesplatta med inskription, ristad av Silvius själv. Inskriptionen omges av en gulfärgad ram med Jahvésol. Kyrkogården utvidgades 1994 mot nordöst.

SKOLMAGASIN - Skolmagasinet tillhörande Silvii skola (se miljöbeskrivning) från 1771 har kvadratisk plan och två våningar. Byggnaden smalnar av uppåt. Bottenvåningen är murad av natursten samt grovt putsad, medan den timrade övervåningen är klädd med rödmålad locklistpanel. Panelbrädorna har ojämn kontur. Det höga tälttaket täcks av så kallat kyrkspån och är försett med takkupa i öster. I söder är en svart pardörr med fiskbensmönstrad fyllning. I väster är ett kvadratisk, vitt fönster.

BÅRHUS - Bårhuset från 1900-talets mitt är spritputsat och vitmålat samt försett med tegeltäckt sadeltak. I sydgaveln är en djup nisch med två gröna, fiskbensmönstrade trädörrar. Överst i nischen finns ett genombrutet kors. Vid vardera sida av ingången är en planterad enbuske.

EKONOMIBYGGNAD - Ekonomibyggnaden från 1900-talets första del är klädd med röd panel. Sadeltaket är täckt med tegel. Mot söder är en svart trädörr.

Övriga tidsskikt

Inventeringsdatum: 1999-12-31

Beskrivning: Text saknas för närvarande

Inventerare (original)

Inventerare

Lägg till inventerare

Miljöer och riksintressen

Riksintressen

Tun

Lägg till riksintresse

Miljöer

Lidköping kn, TUN, Västra Götaland län

Lägg till miljö

Anläggningshistorik

Historiska kategorier-fel som måste rättas innan inventeringen kan publiceras

- Det finns inga historiska kategorier i detta tidsskikt!

Historiska kategorier

Religionsutövning - Kyrka - Kyrka med begravningsplats (ursprunglig)

Lägg till historisk kategori

Nuvarande kategorier

Religionsutövning - Kyrka

Religionsutövning - Kyrka - Kyrka med begravningsplats

Lägg till nuvarande kategori

Historik

Text saknas för närvarande

Lägg till historik

Händelser och Upphovsmän

Lägg till händelse

Lagskydd

Kyrkligt kulturminne. 4 kap. KML (aktuellt) ,Tillkommen före utgången av år 1939. Omfattas av generell tillståndsplikt

Lägg till lagskydd

Kulturhistorisk karakterisering/värdering/klassificering

Värdering

Karaktäristik och bedömning

Referenser och arkiv

Referenser

Sveriges Kyrkor, Västergötland band 1. 1922. Kulturhistoriskt underlag för övervakningsplan. Lidköpings kommun, 1989. (Lidköpings hantverks - och sjöfartsmuseum) (Publication)

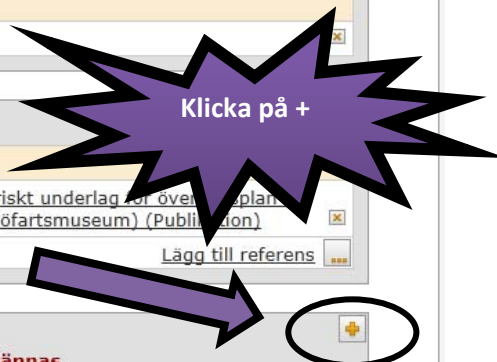
Lägg till referens

Byggnader (4 st)

Följande måste fyllas i innan inventeringen kan godkännas

- Det finns byggnader som saknar obligatoriska uppgifter!

Bilagor

Byggnader (4 st)

Följande måste fyllas i innan inventeringen kan godkännas

- Det finns byggnader som saknar obligatoriska uppgifter!

Byggnader

LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 2, SKOLMAGASINET

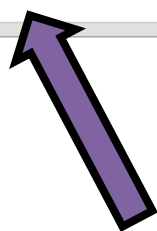
LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 9001

LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 9002

Byggnader som saknar obligatoriska uppgifter

LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1, TUNS KYRKA

Lägg till byggnad

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

BEBYGGELSEREGISTERET (BBR)

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerföreare](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

 Registrera byggnad

Inventering
Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
Lidköping kn, Tun 24:1

Grunddata

Byggnadsbeteckning	LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1
Koordinater (SWEREF 99 TM)	n=6478978.799, e=367841.883
Byggnadsstatus	Levande
Församling	Örslösa församling
Stift	Skara stift
Landskap	Västergötland
Socken	Tun

Byggnadsnamn

TUNS KYRKA

[Lägg till namn](#)

Adresser KMV

[Lägg till adress](#)

Byggnadshistorik

Historik

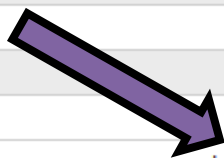
Historiken kompletterad vid inventeringen 2003: TUNS KYRKA - Tuns nuvarande kyrka föregicks av en äldre kyrka på samma plats. Denna uppfördes under tidigt 1100-tal invid två gravhögar från järnåldern. En av högarna raserades på 1760-talet. Kyrkan fick under 1200-talet ett rakslutet, bredare kor än det ursprungliga. Under 1500 - eller 1600-talet utvidgades kyrkan åt väster och fick vapenhus, tornspira och sakristia. Invid kyrkan fanns en klockstapel. Från den äldre kyrkan återstår delar av nordväggen, murar under nuvarande golv, en dopfunt från 1100-talet, en träskulptur från 1400-talet (kan möjligen härstamma från Friels kyrka), ...

[Lägg till historik](#)

Fortsätt nedåt
för att lägga till
händelse!

Händelser och Upphovsmän	
Nybyggnad (1100 - 1199)	
Specifika inventarier - dopfunt (1100 - 1199)	
Fast inredning - altarpupsats (1697 - 1697)	
Nybyggnad - Kyrkan i sin helhet (1846 - 1846)	
Nybyggnad - Kyrkan i sin helhet (1846 - 1846)	
Nybyggnad - Torn (1846 - 1846)	
Nybyggnad - Korparti (1846 - 1846)	
Specifika inventarier - altartavla (1859 - 1859)	
Fast inredning - orgel (1872 - 1872)	
Ändring - ombyggnad, exteriör (1886 - 1887)	
Ändring - ombyggnad, interiör (1886 - 1887)	
Ändring - ombyggnad, yttertak (1886 - 1887)	
Fast inredning - predikstol (1886 - 1887)	
Specifika inventarier - dopfunt (1886 - 1887)	
Underhåll - målningsarbete, interiör (1904 - 1904)	
Fast inredning - orgel (1912 - 1912)	
Ändring - ombyggnad, fönster (1922 - 1923)	
Underhåll - målningsarbete, interiör (1922 - 1923)	
Ändring - begravningsplats/kyrkogård (1929 - 1929)	
Ändring - restaurering, exteriör (1948 - 1950)	
Ändring - ombyggnad, interiör (1948 - 1950)	
Underhåll - målningsarbete, interiör (1948 - 1950)	
Teknisk installation - el (1948 - 1950)	
Fast inredning - bänkinredning (1948 - 1950)	
Specifika inventarier - altartavla (1948 - 1950)	
Arkeologisk undersökning (1948 - 1950)	
Specifika inventarier - dopfunt (1948 - 1950)	
Konservatorsarbeten (1957 - 1957)	
Underhåll - exteriör (1962 - 1962)	
Ändring - begravningsplats/kyrkogård (1994 - 1994)	
Underhåll (2007 - 2007)	
Underhåll - fönster (2008 - 2008)	
Underhåll (2008 - 2008)	
Lägg till händelse 	

Historiska kategorier-fel som måste rättas innan inventeringen kan publiceras

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉAMBETET

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialqu](#)

BEBYGGELSEREGISTERET (

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerförare](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

Lägg till händelse

Inventering
Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
Lidköping kn, Tun 24:1

Byggnad
LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1, TUNS KYRKA

Händelse

Följande måste fyllas i innan du kan spara

- Byggnadshändelse
- År fr.o.m

* Byggnadshändelse	
* År fr.o.m.	
År t.o.m.	
Belagt	
Åtgärd	

Referenser

Upphovsmän

Klicka på och

- Välj en Byggnadshändelse i förvalslistan – Markera!
- Välj och markera "År fr.o.m." i vänster kolumn.
- Välj eller skriv in årtal i höger kolumn.
- Välj och markera "År t.o.m." i vänster kolumn.
- Välj eller skriv in årtal i höger kolumn.
- Välj och markera "Belagt"
- Skriv under "Åtgärd" kortfattat in vad som gjordes.

SPARA!

43

 SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
 RIKSANTIKVARIÉAMBITET

Kringla | Kulturmiljöbild | Fornsök | Materialguiden

OM BBR | SÖK | REGISTRERA | DATAEXPORT | LOGGA UT

Nyheter | Vanliga frågor | Kontakt | Stöddokument | Registerförare | Lagar och ansvar | AB | BBR

 Lägg till händelse

Inventering
 Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
 Lidköping kn, Tun 24:1

Byggnad
 LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1, TUNS KYRKA

Händelse

Byggnadshändelse	Underhåll
År fr.o.m.	År 2008
År t.o.m.	År 2008
Belagt	Belagt
Åtgärd	Reparation och förstärkning av tornbjälklag.

 Spara

Lägga till referens

Upphovsman
 Bygg-tjänst Främmostad AB (Entreprenör)

Lägga till upphovsman

Nu har du SPARAT och först då
 kan du lägga till Referens och
 Upphovsman!

För att lägga till Referens läser
 du registreringsmanualen Obs!
 Se även bilaga.

Klicka på Lägg till upphovsman!

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

 SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉAMBETET

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerförare](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

 Lägg till ny upphovsman
[Skapa ny upphovsman](#)

Inventering
 Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
 Lidköping kn, Tun 24:1

Byggnad
 LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1, TUNS KYRKA

Sök upphovsmän

Företagsnamn:
 Efternamn:
 Förnamn:
 Yrkesroll:

Sökresultat (1 träffar)

Namn	Välj yrkesroll/yrkesroller till respektive upphovsman. (Tidigare yrkesroller)
Bygg-tjänst i Främmostad AB	(Hantverkare - Murare Entreprenör Hantverkare - Snickare)

Visa sökresultat 1 - 1 av totalt 1 st.

Sök upphovsmän: Skriv
 namn, tryck Enter och
 se om det redan finns
 inne.

Namnet finns redan och kommer
 upp: Välj och markera yrkesroll i
 förvalslistan. Finns inte en rele-
 vant yrkesroll i listan så välj
 "Firma".

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÄMBETET

Kringla | Kulturmiljöbild | Fornsök | Materialguiden

BEBYGGELSEREGISTRET (BBR)

OM BBR | SÖK | REGISTRERA | DATAEXPORT | LOGGA UT

Nyheter | Vanliga frågor | Kontakt | Stöddokument | Registerförare | Lagar och ansvar | About BBR

 Lägga till ny upphovsman

Skapa ny upphovsman

Inventering
Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
Lidköping kn, Tun 24:1

Byggnad
LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1, TUNS KYRKA

Sök upphovsmän

Företagsnamn:	
Efternamn:	
Förnamn:	
Yrkesroll:	

Sök

Händelsens befintliga upphovsmän

Händelsens upphovsmän

Bygg-tjänst i Främmostad AB (Entreprenör)

Tillbaka

Postadress: Riksantikvarieämbetet, Informationsavdelningen, Bebyggelseregistret, Box 1114, 621 22 Visby.
Kundservice: tfn 08-5191 8292 webbplats www.raa.se

Upphovsman är inlagd och
namnet har kommit upp. Klicka
på Tillbaka.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉAMBITET

[Kringla](#) | [Kulturmiljöbild](#) | [Fornsök](#) | [Materialguiden](#)

BEBYGGELSEREGISTERET (BBR)

[OM BBR](#) | [SÖK](#) | [REGISTRERA](#) | [DATAEXPORT](#) | [LOGGA UT](#)

[Nyheter](#) | [Vanliga frågor](#) | [Kontakt](#) | [Stöddokument](#) | [Registerförare](#) | [Lagar och ansvar](#) | [About BBR](#)

Lägg till händelse

Inventering
Inventering av kyrkor i 2003-2004

Anläggning
Lidköping kn, Tun 24:1

Byggnad
LIDKÖPING TUN 24:1 - husnr 1, TUNS KYRKA

Händelse

Byggnadshändelse	Underhåll
År fr.o.m.	År 2008
År t.o.m.	År 2008
Belagt	Belagt
Åtgärd	Reparation och förstärkning av tornbjälklag.

Spara

Referenser

[Lägg till referens](#)

Upphovsmän

[Bygg-tjänst i Främmestad AB \(Entreprenör\)](#)

[Lägg till upphovsman](#)

Byggnadshändelser

Nu ser du hela händelsen med
alla uppgifter du lagt in inklusive
upphovsman. Kontrollera att
det stämmer och SPARA!